

УДК 378:377 (477)

Бугайчук К.Л.

кандидат юридичних наук, доцент

**провідний науковий співробітник Харківський національний
університет внутрішніх справ, м. Харків**

ЩОДО КЛАСИФІКАЦІЇ ПРИНЦИПІВ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ МВС УКРАЇНИ

Анотація. Стаття присвячена дослідженню основних підходів до визначення та класифікації принципів дистанційного навчання. Автором визначені та систематизовані погляди науковців на основні принципи навчання у вищій школі та принципи професійного навчання співробітників правоохоронних органів. На підставі аналізу сучасних наукових досліджень в галузі дистанційного навчання узагальнені його базові принципи. Враховуючи сучасні тенденції розвитку інформаційно-комунікаційних технологій та особливості навчального процесу курсантів і слухачів, запропоновано власну класифікацію принципів дистанційного навчання у вищих навчальних закладах МВС України.

Ключові слова: дистанційне навчання, принципи навчання, вищі навчальні заклади, працівники органів внутрішніх справ, МВС України.

Аннотация. Статья посвящена исследованию основных подходов к определению и классификации принципов дистанционного обучения. Автором определены и систематизированы взгляды ученых на основные принципы обучения в высшей школе и принципы профессионального обучения сотрудников правоохранительных органов. На основе анализа современных научных исследований в области дистанционного обучения обобщены его базовые принципы. Учитывая современные тенденции развития информационно-коммуникационных технологий и особенности учебного процесса курсантов и слушателей, предложена собственная классификация

принципов дистанционного обучения в высших учебных заведениях МВД Украины.

Ключевые слова: дистанционное обучение, принципы обучения, высшие учебные заведения, сотрудники органов внутренних дел, МВД Украины.

Annotation. The article investigates the main approaches to the definition and classification principles of distance learning. The author identified and systematized the views of scholars on the basic principles of teaching in higher education and the principles of learning law enforcement personnel. Based on the analysis of current research in the field of distance learning are summarized its basic principles. Given current trends in information and communication technologies and features of the learning process of students and trainees, proposed own classification principles of distance learning in higher educational institutions ministry of internal affairs of Ukraine

Keywords: distance learning, learning principles, higher educational institutions, law enforcement officers, Ministry of Internal Affairs of Ukraine

Вступ. Сучасні процеси глобалізації освіти висувають на перший план пошук оптимальних форм та методів організації навчання, в тому числі з використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. Дистанційне навчання, що є відповіддю на них, звичайно потребує дослідження наукових основ його організації та проведення. Відмітимо, що як і будь-який процес навчання – дистанційне навчання має здійснюватися відповідно до загальновизнаних правил його проведення, в той же час, воно має свої власні особливості, які характеризують його організаційні та дидактичні складові. Відповідні правила в педагогічній науці отримали назву «принципи навчання».

У нашому дослідженні ми відштовхуємося від гіпотези, відповідно до якої принципи дистанційного навчання у вищих навчальних закладах МВС України з одного боку мають відповідати загальнодидактичним принципам навчання, і в той же час повинні мати власні принципи, що характеризують його як «дистанційне».

Зауважимо, що сучасне дистанційне навчання швидко набуває нових організаційних форм, що також зумовлює виникнення або трансформацію принципів його організації та проведення. Отже, на нашу думку, доцільним є розгляд класифікації принципів дистанційного навчання у вищих навчальних закладах МВС України в «широкому сенсі», тобто враховуючи як «суто навчальні принципи» так і принципи організації дистанційного навчального процесу. Загальна кількість принципів в дидактичній теорії чітко не визначена. Розвиток науки пов'язаний з постійним проникненням у більш складні зв'язки і відношення між активними компонентами процесу навчання, тому є різні підходи до класифікації і послідовності принципів навчання, отже резюмуємо, що наше дослідження в цьому сенсі набуває відповідної актуальності.

Дослідження сутності та класифікації принципів навчання можна зустріти у працях багатьох вчених педагогів, серед яких можна відмітити Кузьмінського А.І., Малфайка І.В., Пальчевського С.С., Сластеніна В.О. та ін. Слід також згадати наукові розробки в галузі навчання працівників правоохоронних органів Горлінського І.В., Полякової С.О., Решетняк Л.О., Уракова І.В. Проте, окреслені праці зосереджені, в основному на аналізі традиційного навчального процесу, дистанційне ж навчання, на наше переконання, крім загальновизнаних, має і власні дидактичні принципи, які ми проаналізуємо у цій публікації. До того ж мова піде про навчання специфічної категорії осіб – працівників правоохоронних органів, що також має власні закономірності.

Формулювання мети статті та завдань. Мета та завдання статті полягають у здійсненні класифікації та аналізі змісту спеціальних принципів дистанційного навчання у вищих навчальних закладах МВС України.

Виклад основного матеріалу статті. Сам термін «принцип» означає основне, вихідне положення якоїсь теорії, основне правило діяльності якого-небудь механізму, приладу, установки. В юридичній літературі, наприклад, під терміном «принцип» розуміють певну домінуючу ідею, яка відображає зміст і основні риси якогось явища природи чи свідомої людської діяльності, а якщо

говорити в контексті складних соціальних систем, то принципи можна взагалі розглядати як умови їх нормальної життєдіяльності.

Якщо вести мову про дистанційне навчання в контексті певної дидактичної системи, то вочевидь, треба говорити про певні принципи її побудови та функціонування. Це потрібно зробити на підставі аналізу загальнодидактичних принципів, принципів дидактики вищої школи в контексті навчання працівників органів внутрішніх справ, тому що дидактичні принципи є найважливішою категорією теорії навчання і відображають його основоположні закономірності, правила, керуючі ідеї, які існують у реальному педагогічному процесі.

В.О. Сластенін поділяє принципи навчання на дві великі групи: змістовні принципи навчання, що відбивають закономірності, які пов'язані з відбором змісту освіти та її вдосконаленням та організаційно-методичні принципи [1]. І.П. Підласий та І.В. Малфайк загальновизнаними вважають принципи свідомості й активності, наочності, систематичності й послідовності, міцності, науковості, доступності, зв'язку теорії з практикою [2, с. 445; 3]. У працях присвячених педагогічним засадам професійного навчання та професійної освіти працівників органів внутрішніх справ дослідники [4, с. 179; 5; 6] називають наступні принципи навчання: особистісної орієнтації навчання; застосування інноваційних та активних форм і методів навчання; активності викладачів та курсантів у процесі навчання; поєднання теоретичного та практичного навчання; громадянськості навчання; професійної спрямованості навчання; науковості навчання; комплексності навчання; індивідуалізації навчання; послідовності навчання, наочності.

Відомчі акти МВС України підкреслюють, що навчальний процес та його організація у навчальних закладах МВС України ґрунтується на принципах:

- поваги до кожної людини, забезпечення її прав і свобод, зокрема, права на освіту;
- неухильної відповідності Конституції України, чинному законодавству, що регламентує освітню та правоохоронну діяльність;

- науковості, гуманізму, демократизму;
- ступеневості, наступності, нерозривності;
- органічної єдності навчальної, методичної, науково-дослідницької та виховної роботи;
- гуманізації освіти як невід’ємної складової суспільної діяльності;
- нерозривної єдності форм і змісту навчання та потреб правоохоронної діяльності;
- незалежності від втручання будь-яких політичних партій, інших громадських та релігійних організацій;
- свідомого ставлення курсантів, студентів (слухачів) до навчання [7].

Аналіз наукових здобутків в галузі дидактики вищої школи, наукових праць щодо організації електронного та дистанційного навчання та нормативно-правових актів дозволяє говорити про те, що принципи дистанційного навчання у вищих навчальних закладах МВС України доцільно поділяти на загальні та спеціальні. Загальні принципи мають відображати основоположні засади організації навчального процесу у вищих навчальних закладах МВС України, проте спеціальні принципи мають стосуватися особливостей саме дистанційного навчального процесу.

Отже пропонуємо класифікувати загальні принципи навчання у вищих навчальних закладах МВС на змістовні та організаційно-методичні.

До змістовних принципів можна віднести наступні: громадянськості, відповідності Конституції України, чинному законодавству, що регламентує освітню та правоохоронну діяльність, фундаментальності і прикладної спрямованості, природовідповідності, науковості, гуманізації, єдності навчання і виховання, незалежності. Організаційно-методичними слід вважати принципи систематичності й послідовності, активності та свідомості, наочності, ґрунтовності, зв’язку навчання з практичною діяльністю, доступності, поєднання науково-дослідної і навчально-пізнавальної діяльності, системно-педагогічної організованості, міжпредметних зв’язків, впровадження у навчання професійних труднощів, плановості та дисципліни, взаємної поваги.

Підкреслимо, що усі принципи утворюють систему і тісно взаємозалежні один з одним. Реалізація одного пов'язана з реалізацією інших: науковість з системністю та доступністю, диференціація та індивідуалізація з природовідповідністю тощо. Тому викладачеві вищого навчального закладу МВС України доцільно орієнтуватися не на окремі принципи, а на всю систему, забезпечуючи науково обґрунтований вибір цілей, змісту, методів, форм і засобів навчання. Вищезазначені принципи складають основу будь якої форми навчання (денної, заочної тощо), але щодо дистанційного навчання вони реалізуються специфічними способами, зумовленими, зокрема, можливостями інформаційного середовища Інтернет, та його послугами.

Спеціальні ж принципи дистанційного навчання, як вже зазначалося, зумовлені його дидактичними та організаційними особливостями. Аналіз літератури, зокрема наукових праць Андрєєва О.О. [8, с. 149-153], Кухаренка В.М. [9, с. 28], Шупти О.В. [10, с.133-134], дозволяє говорити про те, що, здебільшого науковці розрізняють наступні принципи дистанційного навчання:

Пріоритетність педагогічного підходу під час проектування навчального процесу в системі дистанційного навчання. Суть цього принципу полягає в тому, що проектування системи дистанційного навчання починається з розробки теоретичних концепцій, створення дидактичних моделей тих явищ, які передбачається реалізувати засобами дистанційного навчання.

Педагогічна доцільність застосування нових інформаційних технологій. Цей принцип вимагає педагогічної оцінки ефективності кожного кроку проектування і створення системи дистанційного навчання. Тому на перший план має бути поставлено не впровадження новітніх зразків техніки, а педагогічний підхід при проектуванні та розробці дистанційних навчальних курсів, підготовка необхідних науково-педагогічних кадрів та інших суб'єктів. Окремо повинна здійснюватися підготовка курсантів та слухачів до комфортної роботи в системі дистанційного навчання. Застосування тієї чи іншої

інформаційної технології повинно базуватися на фундаменті педагогічної науки.

Вибір змісту навчання. Зміст навчання у системі дистанційного навчання має відповідати нормативним вимогам державних освітньо-професійних стандартів, а також відповідним професійно-кваліфікаційним вимогам для співробітників органів внутрішніх справ.

Наявність базових вмінь та навичок. Ефективне навчання у системі дистанційного навчання вимагає від тих, хто бажає навчатися, хоч і незначних, але певних вмінь і навичок: користування комп'ютером, робота з автоматизованими пошуковими системами, мережевий етикет, робота з соціальними сервісами мережі Інтернет тощо.

Відповідність технології навчання. Технології дистанційного навчання адекватні моделям загальноприйнятого, традиційного існуючого навчання. Окрім традиційних дисциплінарних моделей навчання у систему дистанційного навчання можуть бути включені і нові форми організації навчального процесу: вебінар, веб-конференція тощо.

Забезпечення безпеки інформації. Суть цього принципу полягає в реалізації організаційно-технічних заходів щодо забезпечення безпечного і конфіденційного збереження, передачі та використання потрібних даних. Реалізація цього принципу особливо важлива при навчанні співробітників правоохоронної системи, де присутня інформація з обмеженим доступом, що, звичайно, потребує створення додаткових механізмів її захисту.

Неантогоністичність. Дистанційне навчання зможе дати необхідний соціальний та економічний ефект за умови, якщо створювані і впроваджувані інформаційні технології стануть природним елементом традиційної системи навчання.

Крім зазначених ми пропонуємо доповнити цю класифікацією наступними принципами.

Принцип організаційної системності. Він визначає всю організацію, включаючи проектування усієї системи дистанційного навчання, створення

системи засобів навчання, навчально-методичного, технічного, кадрового, фінансового забезпечення, і закінчуючи організацією самої навчальної діяльності. Ця система може змінюватися в залежності від стратегії вищого навчального закладу системи МВС, мети впровадження дистанційного навчання, але це не означає її кінцевого розпаду, а свідчить тільки про трансформацію та вдосконалення.

Принцип дотримання технічних стандартів. Цей принцип впливає з вищезазначеного принципу системності, адже засоби навчання, технічне та програмне забезпечення мають відповідати міжнародним та галузевим стандартам у відповідній сфері. У дистанційному навчанні працівників ОВС, цей принцип є важливим ще з того, що в мережі інформація правоохоронного спрямування потребує додаткового захисту на рівні світових стандартів у правоохоронній сфері.

Принцип побудови персонального навчального середовища та персональної навчальної мережі. В умовах різкого збільшення обсягу інформації, доступної в Інтернет і на електронних носіях, завданням курсанта та слухача стає не пряме запам'ятовування, а відбір і створення власної інформації (артефактів навчальної діяльності), яка відповідає індивідуальним та колективним потребам, в рамках мети навчального курсу, що характерно для розвиваючого підходу до навчання. У сучасному світі найважливішим є підключення вузлів отримання інформації, встановлення зв'язків між ними, оптимізація інформаційних потоків. Таке середовище та мережа мають бути як у курсанта (слухача) так і викладача.

Принцип дотримання мережевого етикету. Навчальна діяльність на сьогодні здійснюється переважно у мережах (Інтернет, Інтранет), тому потрібно дотримуватися формальних, чи навіть неформальних правил взаємодії та спілкування. Наприклад, не слід забувати, що ви маєте справу з живими людьми. Правила хорошого тону для звичайного світу і для віртуального єдині. Не пишіть і не робіть нічого такого, чого не хотіли почути або побачити самі. Навчіться доводити свою позицію, не принижуючи опонента. Також це

відноситься до написання електронних листів, оформленні постів у соціальних мережах та системах дистанційного навчання, пунктуальності, дотримання регламенту дистанційного курсу тощо.

Принцип обов'язкової ідентифікації учасників навчального процесу.

Він є похідним від принципу безпеки інформації. При дистанційному навчанні важливим є персоналізація, як курсанта так і викладача, що допоможе уникнути фальсифікації результатів навчання та належним образом оцінити їх. Ідентифікація може здійснюватися як очно, так і наявними технічними засобами (безпечна авторизація, відеозв'язок). Цей принцип цілком відповідає вимогам наказу МВС України № 346 від 21 липня 2008 року «Про затвердження Положення про підготовку фахівців у вищих навчальних закладах МВС за заочною та дистанційною формами навчання».

Принцип доступності та мобільності. Він полягає у створенні належних умов для безперебійного отримання доступу до навчальної інформації, а також здійснення зворотного зв'язку, колективної роботи у будь-якому місці та в будь-який час, завдяки будь-яким технічним засобам (ноутбук, мобільний телефон, планшетний комп'ютер), безпечному доступу та наявності відповідної мережі, в тому числі й бездротової. Тобто навчальний процес є інваріантним до місця розташування його учасників та часу та у більшості не залежить від типу технічних засобів. В рамках цього принципу можливо забезпечувати доступність результатів усім учасникам навчального процесу.

Принцип забезпечення синхронного й асинхронного режимів взаємодії як учасників навчального процесу між собою, так і учасників з інформаційними засобами навчальної діяльності. Дистанційне навчання передбачає використання інструментів on-line та off-line взаємодії.

Принцип поєднання свободи та регламентації навчання. Інколи зустрічається думка, що для курсантів та слухачів недоцільно вводити графік самостійної роботи. Однак, власний досвід практичної організації дистанційного навчання показує, що, навпаки, повинен бути контроль і планування навчального процесу. Його учасники мають бути обізнаними у

розкладі, строках виконання контрольних заходів, в той же час вони повинні мати свободу у проходженні навчального матеріалу в рамках, наприклад, однієї теми, в цих же рамках вибирати строки проходження контрольних заходів, виконання проектів, практичних завдань тощо. В рамках курсу можуть бути прописані декілька сценаріїв участі, проте, що важливо, з дотриманням основних регламентних вимог.

Принцип зворотного зв'язку та інтерактивності. Навчальний процес повинен бути організований таким чином, щоб забезпечити постійну взаємодію його учасників між собою та між учасниками та засобами навчання. До того ж викладач має якомога швидше відповідати на запитання курсантів та слухачів, мотивувати та стимулювати їх діяльність у курсі. Зазначимо, що зворотній зв'язок, відповідно до принципів педагогічного дизайну, насамперед має на увазі корегування освітньої траєкторії слухача, надання йому допомоги та порад щодо опанування навчального матеріалу. Цікаво, що серед «Топ-5» недоліків дистанційного навчання на першому місці стоїть байдужість або повна відсутність професорів в дистанційних курсах (коли студент не знає свого викладача, не відчуває його присутність і керівництво). Часто навчання проводить не автор курсу, а третя особа (!). Також у публікації відмічена недостатність інтерактивності та відчуття ізольованості (тьютору немає справи до студента) [11].

Принцип пріоритету діяльності. Діяльний аспект дистанційного навчання повинен превалювати над пасивним інформуванням. Це означає, що зміст навчальних матеріалів вибудовується навколо основних видів майбутньої діяльності співробітника органів внутрішніх справ. Організація дистанційного навчального процесу будується на основі розробки реальних ситуацій. Проектування навчального матеріалу також відбувається з акцентом на діяльність курсантів та слухачів, а результатом навчання можуть бути конкретні артефакти, які є наслідком моделювання професійної діяльності. Отже організація дистанційного навчання орієнтується на рефлексію, спільну або індивідуальну діяльність, використання власного досвіду курсантів та

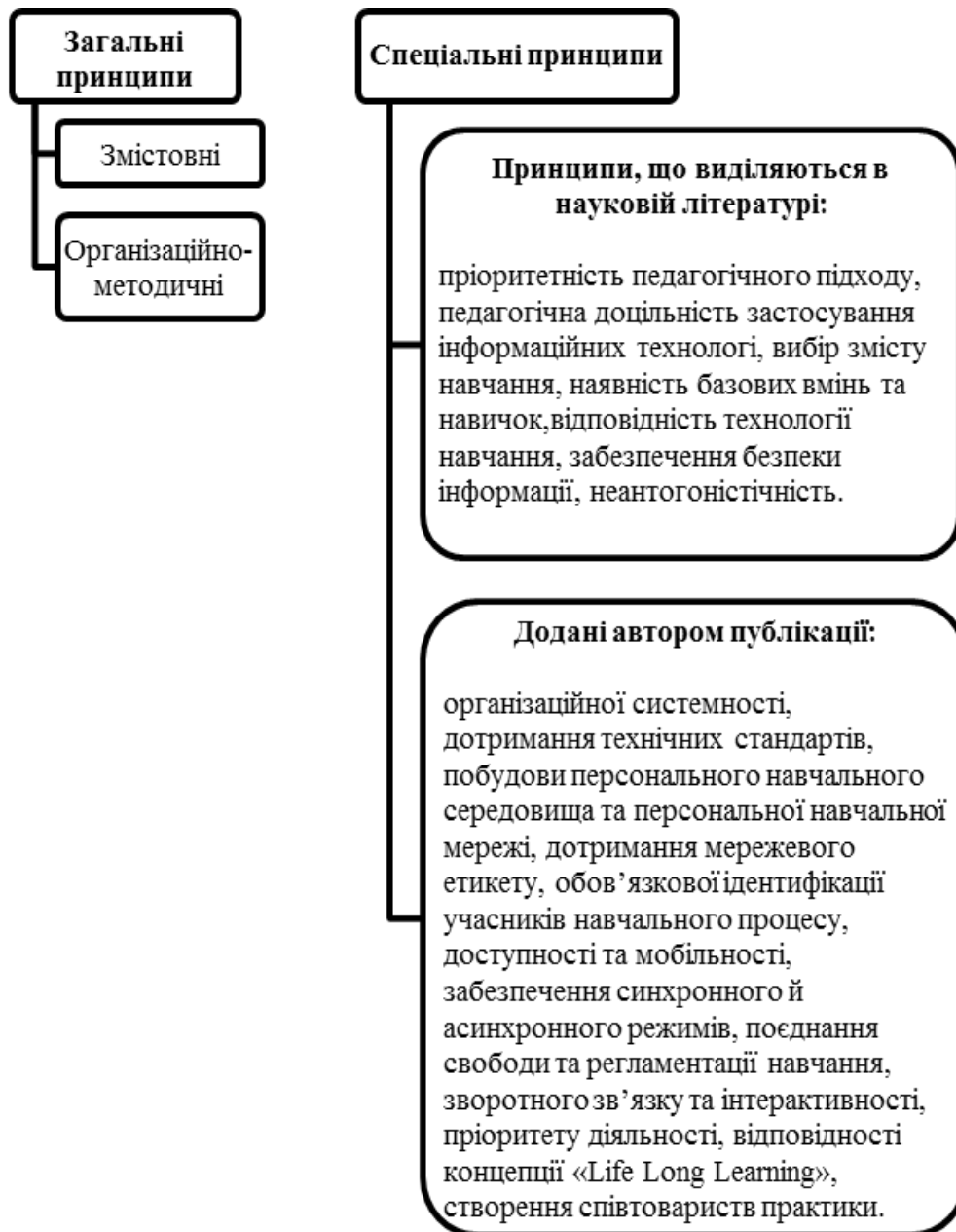
слухачів. Принцип пріоритету діяльності вимагає побудови дистанційних курсів в дусі класичного педагогічного дизайну, тобто орієнтації на вміння майбутнього курсанта. Пріоритет діяльності має виражатися у застосуванні сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, які розраховані на навчання у взаємодії, створення групових проєктів, демонстрацію реальних дій працівника ОВС власними засобами (сервіси web 2.0, віртуальні тренажери, тощо).

Принцип відповідності дистанційного навчання концепції «Life Long Learning». Дистанційний навчальний процес має готувати співробітників ОВС до постійного вдосконалення власних навичок та вмінь. Сучасні тенденції дистанційного навчання (масові відкриті дистанційні курси, мобільне навчання, відкриті освітні ресурси) змушують не тільки надавати в дистанційних курсах інформацію професійного змісту, але й окреслювати подальшу перспективу для працівника ОВС, показуючи йому можливості для подальшого вдосконалення свого професійного рівня.

Принцип створення співтовариств практики. Цей принцип впливає з принципу свободи, мобільності та відповідності концепції «Life Long Learning». Переважно цього принципу слід дотримуватися при навчанні практичних працівників ОВС, оскільки вони можуть допомагати формувати зміст навчання, обмінюватися досвідом здійснення правоохоронної діяльності, надавати викладачам нові ідеї та ставити актуальні питання, що потребують розв'язання у навчальному процесі.

Висновки. По-перше, принципи дистанційного навчання це первісні вихідні положення, що визначають зміст, форми й методи навчальної роботи відповідно закономірностей процесу навчання. По-друге, класифікація принципів дистанційного навчання у вищих навчальних закладах системи МВС України має здійснюватися з урахуванням загальнодидактичних принципів, принципів дидактики вищої школи, а також організаційних та дидактичних особливостей дистанційного навчального процесу у вищих навчальних закладах МВС України. Отже, на підставі вищезазначеного принципи

дистанційного навчання можна класифікувати на загальні, до яких входять змістовні та організаційно-методичні, та спеціальні. По-третє, розвиток форм та методів навчання за допомогою мережі Інтернет дозволяє нам говорити, поряд із загально визнаними, про такі принципи як: формування персональної навчальної мережі та персонального навчального середовища, інтерактивності, мобільності, стандартів, мережевого етикету, відповідності концепції Life Long Learning (мал.1). Впровадження зазначених принципів зумовлено появою концепції електронної дидактики, впровадженням в навчальний процес багатьох вищих навчальних закладів «змішаної моделі навчання», яка заснована на широкому застосуванні інформаційно-комунікаційних технологій, реалізації концепції мобільного навчання та підходу «Bring Your Own Device». Подальшими напрямками наукових досліджень в цій сфері вважаємо аналіз практичної реалізації спеціальних принципів дистанційного навчання у навчальному процесі вищих навчальних закладів системи МВС України.



Мал.1. Класифікація принципів дистанційного навчання у вищих навчальних закладах системи МВС України

Література:

1. Сластенин В.А. Педагогика [Електронний ресурс] : учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / В.А. Сластенин, И.Ф. Исаев, Е.Н. Шиянов; под ред. В.А. Сластенина. – М.: Издательский центр «Академия», 2002. – 576 с. – Режим доступа: http://www.pedlib.ru/Books/1/0075/1_0075-205.shtml#book_page_top

2. Подласый И.П. Педагогика. Новый курс [Текст] : учебник для студентов пед. вузов: В 2 кн./ И.П. Подласый. – М.: ВЛАДОС, 2000. – Кн.1: Общие основы. Процесс обучения. – 576 с.

3. Малафійк І.В. Дидактика [Електронний ресурс] : навчальний посібник / І.В. Малафійк – К.: Кондор, 2009. – 406 с. – Режим доступу: <http://pulib.if.ua/part/11799>

4. Решетняк Л.О. Організаційно-методичні засади професійного навчання працівників органів внутрішніх справ у системі післядипломної освіти [Електронний ресурс] / Л.О. Решетняк // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2009. – №. 1. – С.170-180. – Режим доступу до журн.: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Pippo/2009_1/Reshetniak.htm

5. Ураков И.В. Совершенствование огневой подготовки курсантов и слушателей образовательных учреждений МВД России (Педагогический аспект) [Електронний ресурс] : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Ураков Игорь Владимирович. – Москва, 2003. – 245 с. – Режим доступу: <http://allydota.ru/item/items646942.html>

6. Полякова С.А. Формирование профессиональных компетенций учащихся колледжа милиции [Електронний ресурс] : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08 / Полякова Светлана Аишафовна. – М., 2010. – 144 с. – Режим доступу: <http://www.referun.com/n/formirovanie-professionalnyh-kompetentsiy-uchaschihsya-kolledzha-militsii>

7. Про затвердження Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах МВС України [Текст]: Наказ МВС України від 14.02.2008 р., № 69

8. Андреев А.А. Педагогика высшей школы. Новый курс [Текст] / А.А. Андреев. – М.: Московский международный институт эконометрики, информатики, финансов и права, 2002. – 264 с.

9. Технологія розробки дистанційного курсу [Текст] / [Биков В.Ю., Кухаренко В.М., Сиротенко Н.Г., Рибалко О.В., Богачков Ю.М.] / За ред. В.Ю. Бикова та В.М. Кухаренка – Київ, Міленіум. – 2008. – 324 с.

10. Шупта О.В. Дидактичні принципи дистанційного навчання [Електронний ресурс] / О.В. Шупта // Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України імені Б. Хмельницького. Серія: педагогічні та психологічні науки. – Хмельницький: Видавництво НАДПСУ, 2011. – № 61. – С. 131-135. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/znpnapv_ppn/2011_61/11sovpdn.pdf

11. Phillips Vicky 5 Things Real Students Hate about Online Learning Degrees [Електронний ресурс] / Vicky Phillips. – режим доступу: <http://www.geteducated.com/elearning-education-blog/5-things-real-students-hate-about-online-learning-degrees>

References:

1. Slastenyn V.A. Pedahohyka [Elektronnyy resurs] : ucheb. posobye dlya stud. vyssh. ped. ucheb. Zavedeni / V.A. Slastenyn, Y.F. Ysaev, E.N. Shyyanov; pod red. V.A. Slastenyina. – M.: Yzdatel'skiy tsentr «Akademiya», 2002. – 576 s. – Rezhym dostupu: http://www.pedlib.ru/Books/1/0075/1_0075-205.shtml#book_page_top

2. Podlasyi Y.P. Pedahohyka. Novyi kurs [Tekst] : uchebnyk dlya studentov ped. vuzov: V 2 kn./ Y.P. Podlasyi. – M.: VLADOS, 2000. – Kn.1: Obshchye osnovy. Protsess obucheniya. – 576 s.

3. Malafiyik I.V. Dydaktyka [Elektronnyy resurs] : navchal'ny posibnyk / I.V. Malafiyik – K.: Kondor, 2009. – 406 c. – Rezhym dostupu: <http://pulib.if.ua/part/11799>

4. Reshetnyak L.O. Orhanizatsiyno-metodychni zasady profesiynoho navchannya pratsivnykiv orhaniv vnutrishnikh sprav u systemi pislyadyplomnoyi osvity [Elektronnyy resurs] / L.O. Reshetnyak // Pedahohika i psykholohiya profesiynoyi osvity. – 2009. – №. 1. – S. 170-180. – Rezhym dostupu do zhurn.: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Pippo/2009_1/Reshetniak.htm

5. Urakov Y.V. Sovershenstvovanye ohnevoy podhotovky kursantov y slushateley obrazovatel'nykh uchrezhdeniy MVD Rossyy (Pedahohicheskiy aspekt) [Elektronnyy resurs] : dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.01 / Urakov Yhor'

Vladymyrovych. – Moskva, 2003. – 245 c. – Rezhym dostupu: <http://allydota.ru/item/items646942.html>

6. Polyakova S.A. *Formyrovanye professyonal'nykh kompetentsyy uchashchyhsya kolledzha mylytsyy [Elektronnyy resurs] : dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.08 / Polyakova Svetlana Ashrafovna.* – M., 2010. – 144 s. – Rezhym dostupu: <http://www.referun.com/n/formirovanie-professionalnyh-kompetentsiy-uchaschihsya-kolledzha-militsii>

7. *Pro zatverdzhennya Polozhennya pro orhanizatsiyu navchal'noho protsesu u vyshchykh navchal'nykh zakladakh MVS Ukrayiny [Tekst]: Nakaz MVS Ukrayiny vid 14.02.2008 r., No 69*

8. Andreev A.A. *Pedahohyka vysshey shkoly. Novyi kurs [Tekst] / A.A. Andreev.* – M.: Moskovskyy mezhdunarodnyi instytut ekonometryky, informatyky, fynansov y prava, 2002. – 264 s.

9. *Tekhnolohiya rozrobky dystantsiynoho kursu [Tekst] / [Bykov V.Yu., Kukharenko V.M., Syrotenko N.H., Rybalko O.V., Bohachkov Yu.M.] / Za red. V.Yu. Bykova ta V.M. Kukharenka – Kyviv, Milenium. – 2008. – 324 s.*

10. Shupta O.V. *Dydaktychni pryntsypy dystantsiynoho navchannya [Elektronnyy resurs] / O.V. Shupta // Zbirnyk naukovykh prats' Natsional'noyi akademiyi Derzhavnoyi prykordonnoyi sluzhby Ukrayiny imeni B. Khmel'nyts'koho. Seriya: pedahohichni ta psykholohichni nauky. – Khmel'nyts'kyy: Vydavnytstvo NADPSU, 2011. – No 61. – S. 131-135. – Rezhym dostupu: http://www.nbuuv.gov.ua/portal/soc_gum/znpnapv_ppn/2011_61/11sovpdn.pdf*

11. *Phillips Vicky 5 Things Real Students Hate about Online Learning Degrees [Elektronnyy resurs] / Vicky Phillips. – Rezhym dostupu: <http://www.geteducated.com/elearning-education-blog/5-things-real-students-hate-about-online-learning-degrees>*